

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ КАСОВИХ ОПЕРАЦІЙ ТОРГОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

У сфері торгівлі, як показує практика, в веденні касових операцій є ряд принципових особливостей, які значно впливають на благополуччя підприємства і зростання бізнесу. Проте, мало вести правильний облік касових операцій - необхідно правильно контролювати та перевіряти роботу касирів, бухгалтерів та інших відповідальних осіб. Тобто потрібен "якісний" аудит. В такому випадку, це приведе підприємство на новий рівень контролю над всіма торговими операціями, підвищуючи ефективність і збільшуючи прибуток.

Ключові слова: Касові операції, аудит, гроші, виручка, касова книга, розрахунки з покупцями, оптова торгівля, готівка, реєстратор розрахункових операцій, розрахункова книжка.

Киртока Руслан

ОСОБЕННОСТИ АУДИТА КАССОВЫХ ОПЕРАЦИЙ ТОРГОВОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

В сфере торговли, как показывает практика, в ведении кассовых операций есть ряд принципиальных особенностей, которые значительно влияют на благополучие предприятия и рост бизнеса. Однако, мало вести правильный учет кассовых операций - необходимо правильно контролировать и проверять работу кассиров, бухгалтеров и других ответственных лиц. То есть нужен "качественный" аудит. В таком случае, это выведет предприятие на новый уровень контроля над всеми торговыми операциями, повышая эффективность и увеличивая прибыль.

Ключевые слова: Кассовые операции, аудит, деньги, выручка, кассовая книга, расчеты с покупателями, оптовая торговля, наличные, регистратор расчетных операций, расчетная книжка.

FEATURES OF AUDIT OF CASH TRANSACTIONS OF COMMERCIAL ENTERPRISES

In the area of trade, as practice shows, in charge of cash transactions have a number of basic features that significantly affect the well-being of the enterprise and business growth. However, not only to conduct a correct accounting of cash operatsiy- must be properly supervise and check the work of cashiers, accountants and other responsible persons. That is needed "quality" audit. In this case, it will bring the company to a new level of control over all trading operations, improving efficiency and increasing profits.

Keywords: Cash transactions, audit, money, revenue, cash book, calculations with buyers, wholesale, cash, payment transactions, passbooks.

Постановка проблеми. Торгівля посідає особливе місце в структурі національної економіки та в системі економічних відносин та є важливим чинником економічного зростання. Крім того, торгівля відіграє неабияку роль у реалізації соціальної політики, ринкової орієнтації національної економіки, формуванні конкурентного середовища [3, с. 912].

В свою чергу, торгівля є найважливішою галуззю господарської діяльності, так як зайнята реалізацією товарів кінцевому споживачеві, що є завершальною ланкою руху товару в сфері обігу. Актуальність даної теми визначена тим, що на сучасному етапі посилюється конкуренція, збільшується потік товарів, озлоблюються умови між постачальниками і покупцями, тому набувають особливої значущості повнота, своєчасність, достовірність відображення розрахунків по касових операціях, що є одним з оціночних показників, які визначають якість роботи фірми. Управління процесом обліку та ефективна організація аудиту розрахунків за касовими операціями має велике значення в успішній роботі підприємства. В силу того, що касові операції на підприємствах торгівлі мають ряд особливостей, то і адит цих операцій є дещо інакшим.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню особливостей аудиту касових операцій торгових підприємств присвячені праці багатьох науковців, вчених-економістів. Зокрема, Ф. Бутинець розглядає облік касових операцій як невід'ємну і одну

з найважливіших частин фінансово-господарської діяльності підприємства. Вивчаючи облік в різних галузях, велику увагу зосереджує на сфері торгівлі, зокрема, роздрібній [4].

В. Головка в своїх наукових виданнях досліджує облік касових операцій в підприємствах оптової торгівлі, вивчає особливості та перспективи обліку. Головка проаналізував останні "новинки" в автоматизації обліку в касах [5]. С. Палій - вчений в області обліку, який дуже багато своїх робіт присвятив саме обліку касових операцій в підприємствах роздрібною торгівлі, висвітлив відмінності бухгалтерського обліку касових операцій в торгівлі від обліку в інших галузях економіки [6].

Мета дослідження - проаналізувати особливості аудиту касових операцій торгового підприємства, встановити, де можливі зловживання, проаналізувати особливості нормативної бази аудиту касових операцій торгових підприємств; дослідити теоретичні питання з аудиту грошових коштів в касі торгового підприємства.

Виклад основного матеріалу. Касові операції на підприємствах торгівлі мають ряд принципових особливостей, тому і аудит на цій ділянці потребує особливої уваги. Найголовніша особливість - наявність окрім центральної каси - приміщення або місце, призначене для приймання, видачі і зберігання готівкових коштів, інших цінностей і касових документів, де, як правило, ведеться касова книга,- операційних кас, де застосовуються контрольні-касові машини(ККМ) та реєстратори розрахункових операцій (РРО). ККМ призначені для прискорення процесу прийому грошей від покупця. Кожна ККМ має клавіатуру, за допомогою якої можна набирати цифри, символи та спеціальні команди та друкує чеки. З точки зору бухгалтерії касовий чек - це документ, який можна прирівняти до прибуткового касового ордеру. Касовий чек є підтвердженням господарської операції отримання готівки від покупця.

Законом [1] встановлено наступні обов'язки підприємств та індивідуальних підприємців у сфері застосування ККМ на підприємствах торгівлі:

- використовувати справні ККМ для здійснення грошових розрахунків з населенням;
- видавати покупцеві (клієнту) разом з покупкою (після надання послуги) віддрукований чек за покупку (послугу), що підтверджує виконання зобов'язань за договором купівлі-продажу

(надання послуги) між покупцем (клієнтом) і відповідним підприємством. Згідно з п. 4 Положення про застосування ККМ організація, що здійснює грошові розрахунки з населенням з застосуванням ККМ, зобов'язана видавати покупцям (клієнтам) чек або вкладний (подкладной) документ, надрукований ККМ. Чеки погашаються одночасно з видачею товару (надання послуг) за допомогою штампів або шляхом надриву у встановлених місцях (п. 6 Положення про застосування ККМ);

- забезпечувати працівникам податкових органів та центрів технічного обслуговування контрольно-касових машин безперешкодний доступ до ККМ;

- вивіщувати в доступному покупцеві (клієнту) місці цінники на продавані товари (прейскуранти на надані послуги), які повинні відповідати документам, які оголошені ціни і тарифи.

Аудитор має досконало перевірити, чи належним чином виконуються всі вищеназвані пункти, у разі, якщо ні - виявити помилки та повідомити керівництву підприємства.

Використання ККМ прискорює процес прийому грошей від покупця, а для податкової інспекції це додатковий інструмент контролю за кількістю готівки, які організація отримує від покупців. ККМ містять внутрішню пам'ять, де фіксуються всі факти формування касових чеків. Інформація з цієї пам'яті недоступна для зміни, але доступна для перегляду. Зокрема, використовуючи спеціальні команди, можна вивести з ККМ звіт про загальну суму чеків, пробитих за день. Цей звіт представляє собою відрізок паперової стрічки з нанесеним на неї текстом. Касир організації обов'язково є матеріально відповідальною особою [5, с. 448].

Перед самим початком операційного дня касир центральної каси має видати розмінну монету в торгівельні каси підприємства торгівлі, необхідну для видачі здачі покупцям, або повернення грошей. Така операція називається внесенням розмінної монети або службовим внесенням грошей. Аудитор перевіряє видатковий ордер, звіряє суму видачі з корінцем касової стрічки, також перевіряє на наявність підписів касира, керівника підприємства, головного бухгалтера.

Існує також і процедура службового виносу грошей. У даному випадку виручка (або її частина) надходять з торговельної каси в головну касу магазину. Під документом (прибутковим касовим ордером), що підтверджує, що гроші були переміщені з

торговельної каси до головної каси, залишає підпис старший касир, або директор магазину. У даному випадку документ складається з двох частин, одна з яких залишається в касі. Тим самим, в разі несподіваної аудиторської перевірки, можна пояснити, чому зазначена сума виручки з даної торгової каси не відповідає готівці, що знаходиться в ній [6, с. 169].

Під час видачі готівки для здавання до банку також оформляється видатковий касовий ордер. При цьому особа, яка здала готівку до банку, повинна передати до каси квитанцію до прибуткового документа банку на внесення готівки, засвідчену підписами відповідальних осіб банку і відбитком печатки (штампу) банку. Якщо виручка здавалася через інкасаторів, то підтвердним документом буде копія супровідної відомості до сумки інкасатора, засвідчена підписом і відбитком печатки інкасатора. Аудитор звіряє суми в супровідній відомості і суму в видатковому ордері.

Усі надходження і видачу готівки підприємства відображають у касовій книзі, записи в якій здійснюються касиром на підставі касових ордерів. Касова книга виглядає простіше, якщо вона ведеться за допомогою комп'ютера. При цьому вона роздруковується у вигляді окремих вкладних аркушів, які вкінці кожного місяця зшиваються та передаються в бухгалтерію. Це спрощує роботу касира, але ускладнює роботу аудитора, так як потрібно залучати експертів для перевірки програми.

Розрахунки з покупцями в оптовій торгівлі здебільшого здійснюють в безготівковій формі, в роздрібній — виручка надходить готівкою в каси торгового підприємства. Згідно із Законом [2] підприємства торгівлі та громадського харчування повинні здійснювати розрахунки із застосуванням реєстраторів розрахункових операцій (РРО).

Реєстратор розрахункових операцій — це пристрій або програмно-технічний комплекс, в якому реалізовано фіскальні функції і який призначений для реєстрації розрахункових операцій при продажу товарів (наданні послуг), операцій з купівлі-продажу іноземної валюти та/або кількості проданих товарів (наданих послуг).

До РРО відносять: електронний контрольно-касовий апарат (ЕККА), електронний контрольно-касовий реєстратор, комп'ютерно-касову систему, електронний таксометр, автомат з продажу товарів (послуг) тощо. РРО повинні бути зареєстровані та

опломбовані у встановленому порядку. Дозволяється застосовувати тільки ті РРО, які включені до Державного реєстру. Постановою Кабінету Міністрів України № 199 від 18.02.2002 р. затверджено вимоги до реалізації фіскальних функцій РРО. Аудитор має перевірити кожен РРО, що має підприємство. Перевіряється справність РРО, чи включений він до Державного реєстру, опломбований у встановленому порядку. У разі виходу РРО з ладу або відключення електроенергії (не більш як 72 год.) розрахункові операції здійснюються з використанням книги обліку розрахункових операцій та розрахункової книжки [2].

Підприємці та організації ставлять на облік контрольно-касову техніку за місцем податкового обліку. Філії організацій, що працюють в інших районах або регіонах, можуть відправляти реєстраційні дані касових апаратів за місцем обліку головного підприємства.

Для реєстрації апаратів податковому органу надається такий пакет документів:

- заява за встановленою формою;
- копія свідоцтва про реєстрацію компанії (оригінал продемонструвати);
- копія свідоцтва про присвоєння номера ЄДРПОУ / ДРФО, ППН (оригінал продемонструвати);
- копія документа на право володіння апаратом;
- копія договору сервісного обслуговування касового апарата;
- техпаспорт апарата;
- КОРО — книга обліку розрахункових операцій;
- журнал обліку і виклику технічного спеціаліста;
- доручення на ім'я виконувача реєстрації з печаткою та підписами директора або осіб, що мають право підпису відповідно до статутних документів компанії;
- сам касовий апарат [7; с. 150].

Згідно зі ст. 10 Закону постановою [5] Кабінету Міністрів України затверджено перелік окремих форм та умов проведення діяльності у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг, яким дозволено не використовувати РРО, а вести розрахункові книжки та книги обліку розрахункових операцій. Зокрема, без РРО можуть здійснюватись пересувна торгівля, роздрібна торгівля на ринках (крім кіосків, магазинів тощо), торгівля газетами, журналами на підприємствах поштового зв'язку, якщо обсяг їх в асортименті

перевищує 50 %, продаж транспортних квитків у кіосках і салонах транспортних засобів, продаж страв безалкогольних напоїв у буфетах вищих навчальних закладів тощо. Бухгалтерський облік у торгівлі, як і в інших галузях, ведеться згідно із законодавством України та національними стандартами бухгалтерського обліку. Аудитор має бути компетентним з кожними змінами в законодавстві щодо використання РРО.

Найголовніший документ, який знаходиться в касі торгового підприємства і який передається в податкову - це книга обліку розрахункових операцій (КОРО). КОРО - прошнурована, пронумерована та відповідним чином зареєстрована в органах державної податкової служби України книга, яка містить щоденні звіти, які складаються на підставі розрахункових документів по руху готівкових засобів, товарів. Господарюючий суб'єкт повинен забезпечити використання КОРО в тій господарюючій одиниці або з тим реєстратором розрахункових операцій, які вказані на титульному аркуші книги при її реєстрації. В КОРО, яка зареєстрована на певну господарюючу одиницю, вносяться записи про реквізити розрахункових квитанцій до початку використання розрахункової книжки та безпосередньо після її використання в межах робочого дня або зміни, а також щоденно ведуться записи про рух готівки. Аудитор звіряє кожен запис з звітами ККМ.

Роздрібні підприємства, які здійснюють реалізацію товарів (розрахункові операції) в готівковій та/або в безготівковій формі (із застосуванням платіжних карток, платіжних чеків, жетонів тощо), проводять:

- розрахункові операції на повну суму покупки (надання послуги) через зареєстровані, опломбовані у встановленому порядку та переведені у фіскальний режим роботи реєстратори розрахункових операцій (РРО) з роздрукуванням відповідних розрахункових документів, що підтверджують виконання розрахункових операцій, або із застосуванням зареєстрованих у встановленому порядку Книги обліку розрахункових операцій та Розрахункової книжки;
- на підставі розрахункового документа встановленої форми на повну суму проведеної операції особі, яка отримує або повертає товар (отримує послугу або відмовляється від неї);

- щоденно друкують на реєстраторах розрахункових операцій (за винятком автоматів з продажу товарів (послуг)) фіскальні звітні чеки і зберігають їх у Книгах обліку розрахункових операцій;
- друкують на РРО (за винятком автоматів з продажу товарів (послуг)) контрольні стрічки і зберігають їх протягом трьох років;
- надають покупцю товарів (послуг) на його вимогу чек (накладну або інший письмовий документ), що засвідчує передання права власності на них від продавця до покупця з метою виконання вимог Закону України "Про захист прав споживачів" [2].

Висновки. На сьогоднішній день облік і аудит касових операцій на підприємствах роздрібної торгівлі потребує вдосконалення. На жаль, не всі «торгові точки» мають можливість застосовувати комп'ютеризацію обліку. Це дало б змогу зробити оприбуткування готівки своєчасним і повним; правильно документувати надходження та видачу коштів; покращити контроль за їх зберіганням; їх використання за цільовим призначенням. Взагалі, вважається, що облік касових операцій не складний, так як тут використовується невелика кількість документів, достатньо добре регламентовано законодавством, але в сфері торгівлі все набагато складніше. По - перше, велика кількість готівки, великі обороти, по - друге, ліміт таких кас досить високий, багато матеріально - відповідальних осіб. Все це значно ускладнює роботу аудитора, потребує знань та досвіду не тільки в обліку, аудиту, а й в законодавчій базі. Отже, перевіряти таке підприємство повинен досвідчений аудитор.

Література

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 № 996-ІУ (зі змінами і доповненнями) // Бух. облік і аудит. - 1999. - №6.- С. 9-13.
2. Наказ Міністерства доходів і зборів України "Порядок реєстрації та ведення розрахункових книжок, книг обліку розрахункових операцій" від 28.08.2012 № 417 [Електронний

ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1618-13>.

3. Постанова НБУ №637 від 15.12.2004 р. "Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в

Україні" [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

4. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: [підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів] / під заг. ред. Ф.Ф. Бутиця. - 8-ме вид., доп. і перероб. - Житомир: ПП "Рута", 2009. - 912 с.

5. Головка В., Мінченко А., Шарманська В. Фінансово-економічна діяльність підприємства: контроль, аналіз та безпека. Навч. посіб. - К.: ЦНЛ, 2012.- 448 с.

6. Палій С. А.. Облік касових операцій та шляхи поліпшення його організації на підприємстві // Молодий вчений. - №5(08). - 2014. - С. 169.

7. Спеціалізований словник економічних термінів: банківська справа, контроль і ревізія, судова бухгалтерія, реклама, менеджмент, захист інформації, економічна безпека, маркетинг/З.Б.Живко, М.О. Живко. - Л.: УАД, 2010. - 150 с.

1. Pro buxgalters`ky`j oblik ta finansovu zvitnist` v Ukrayini: Zakon Ukrayiny` vid 16.07.99 # 996-IU (zi zminamy` i dopovnennyamy`) // Bux. oblik i audy`t. - 1999. - #6.- S. 9-13.

2. Nakaz Ministerstva dohodiv i zboriv Ukrayiny` "Poryadok reyestraciyi ta vedennya rozрахunkovy`x kny`zhok, kny`g obliku rozрахunkovy`x operacij" vid 28.08.2012 # 417 [Elektronny`j resurs]. - Rezhy`m dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1618-13>.

3. Postanova NBU #637 vid 15.12.2004 r. "Pro zatverdzhennya Polozhennya pro vedennya kasovy`x operacij u nacional`nij valyuti v Ukrayini" [Elektronny`j resurs]. - Rezhy`m dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

4. Buty`necz` F.F. Buxgalters`ky`j finansovy`j oblik: [pidruchny`k dlya studentiv special`nosti "Oblik i audy`t" vy`shhy`x navchal`ny`x zakladiv] / pid zag. red. F.F. Buty`nca. - 8-me vy`d., dop. i pererob. - Zhy`tomy`r: PP "Ruta", 2009. - 912 s.

5. Golovko V., Minchenko A., Sharmans`ka V. Finansovo-ekonomichna diyal`nist` pidpry`yemstva: kontrol`, analiz ta bezpeka. Navch. posib. - K.: CzNL, 2012.- 448 s.

6. Palij S. A.. Oblik kasovy`x operacij ta shlyaxy` polipshennya jogo organizaciyi na pidpry`yemstvi // Molody`j vcheny`j. - #5(08). - 2014. - S. 169.

7. Specializovany`j slovny`k ekonomichny`x terminiv: bankivs`ka sprava, kontrol` i reviziya, sudova buxgalteriya, reklama, menedzhment, zaxy`st informaciyi, ekonomichna bezpeka, markety`ng/Z.B.Zhy`vko, M.O. Zhy`vko. - L.: UAD, 2010. - 150 s.

Рецензент Бутенко А.І. д.е.н., професор Інституту проблем ринку та економіко екологічних досліджень.

22.12.2014

УДК 330.322.1

Котова Марина, Дейнеко Олександр

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ ВЕНЧУРНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто основні аспекти формування та функціонування венчурного бізнесу, стадії розвитку венчурних підприємств. Досліджено формальні та неформальні сектори фінансування венчурних підприємств. Розглянуто особливості функціонування венчурних підприємств в Україні, співробітництво між венчурним бізнесом та бізнес-інкубаторами (акселераторами). Серед основних причин інтенсивного розвитку в області інновацій в країнах світу – сприятливий інвестиційний клімат, державна система всебічної підтримки венчурного бізнесу. Показано відмінності між напрямками фінансування вітчизняних та закордонних венчурних фондів. Виявлено, що саме стартапи стали головною областю фінансування для венчурних інвесторів. Проаналізовано структура активів у портфелі венчурних інвестицій. В залежності від стадії на якій знаходиться венчурне підприємство використовуються різні джерела та обсяги фінансування. Досліджено особливості